

Горинь – горе... Горинь – горить... Горинь для нас, це водночас горе і радість, поезія душі і пісня серця. Звичайно, не кожній річці судилася пісенна доля, не кожному річку оспівували в піснях, звеличували у віршах та оплакували в легендах. А от нашій Горині нема чого жалітися на пісенну долю. Одна з найдавніших пісень, у якій вона оспівується записана фольклористом Коробкою М. І. Вона була опублікована в журналі «Живая старина» в 1902 році.

Ой славен жених по месту ходив,
По месту ходив, з конем говорив:
«Ой коню, коню, запродам тебе,
Запродам тебе за бочку меду,
За бочку меду, за другу вина...»

«Славний женише, не продай мене,
Не продай мене, спомни теє,
Як ми втекали – нас наганяли,
Нас наганяли турки – татари.
Ой, а я скочив – Горинь перескочив,
Горинь перескочив, седла не вмочив...»

В селі Вовкодави Гощанського району у 70 – х роках було записано веснянку «
Ой за Горинню» та пісню «Ой вижду я, вижду»:

Ой, мій милий іде
Горинню – водою,
Горинню водою,
З милою другою.

Нині відомо, що слова і мелодія пісні ! «Там де Горинь розіслався» належить українському поету та композитору середини 19 століття Діонісію Бонковському.

Там, де Горинь розіслався,
Там я був щасливий,
Там край гарний, там край милий,
Там перший раз кохався,
Там дівчину я побачив,
Навіки волю втратив...

Горинь вперше в художній літературі оспівав у своїй латиномовній поемі «Про
Острозьку війну» польсько – український поет Симон Пекалід, який жив і працював
при дворі князя Костянтина – Василя Острозького в Острозі.

Тут річка Горинь луги чарівним німфам зрошує щедро
Й широкополі лани, що обабіч води простягнулись...
Солодко тут шумлять Горині води чарівним відлунням,
Риба виблискує, наче кришталь, у дзеркальній водичці.

Авенір Коломієць, чие дитинство та юнацькі роки промайнули у селах Городець
і Бережниця над Горинню. У вірші «О краю мій», надрукованому на сторінках
часопису «Волинь» 1942 року, так висловлював свій біль:

О краю мій, убоге Погориння,
Поля моїх дідів, сіножаті, піски,
На вирубах струхлявілі пеньки –
Колишніх диких пуц конаюче подзвіння!

О краю мій , з Горинню по коліна,
О ви, мої вязи і клекоти лелек!
О спутаний жалем ти вздовж і впоперек,
На ребрах піль твоїх жар виписав «руїна».

Професор кафедри музичного фольклору інституту мистецтв Рівненського
державного гуманітарного університету, автор понад 65 книг та збірок нарисів,
віршів Богдан Йосипович Столярчук в своїх віршах оспіває незрівнянну красу

Горині. Його вірші покладені на музику і виконуються як пісні, найбільш поширена «Балада про ц уманський ліс»

В уманських лісах спокійно навкруги,
Тільки десь Горинь плюскоче в береги.
Над землянками роса дзвенить в траві,
Сосни, ніби вдови сивіють у журбі.

* * *

І сюди приходять внуки і сини,
Стільки літ не знаємо страхіть війни.
Тільки лиш Горинь хлюпоче в береги,
В уманському лісі тиша навкруги.

По своєму тепло і ніжно оспівує в своїх творах поліську природу Петро Велесик. Його поезія – прояв великої синівської любові до рідного краю, до його безмежних полів, дрімучих лісів та плинних річок.

* * *

...тут – все моє
в поліськім зелен – краї:
моя Горинь –
до капельки,
до дна,
ліси,
що небо на плечах тримають,
густих туманів срібна пелена.

Із нашим краєм пов'язана і доля відомої української письменниці Галини Гордасевич. Вона була закохана в поліський край, в чудову і тиху річку Горинь. Цю любов вона пронесла через усе своє життя. В своїй автобіографічній книзі «З сімейного альбому» вона пише:

«... Бо кажуть, що найкраща на світі річка з прекрасним іменем Горинь вже зникла. Там де дно було піщане, вода чиста, береги зелені, над водою схилилися верби, а вже просто в воді росли квіти, білі з коричневими тичинками, я й досі не знаю, як їх звати, але мені зараз плакати хочеться від ніжності, коли я їх згадую. Так от, кажуть, тієї Горині вже нема. Спочатку постарались наші славні меліоратори: спрямили, осушили, перетворили чисту повноводну річку в заболочену канаву, де лише жаби та комарі водяться. А потім доклали свого ще більш славні будівники атомних електростанцій...»

Возвеличує своїм пером красу рідного краю письменник - краєзнавець, поет – пісняр Григорій Сербін.. Дуже багато його віршів покладені на музику. «Край над Горинню», - найбільш популярна пісня:

Де сиві фортеці, мов велетні дужі,
Віддавна стоять над дзвінкою Горинню,
Розкинувся край незборимий і мужній,

Живе добра, мудра поліська родина.
Приспів
Край над Горинню – зелене полісся,
Древні ліси і квітучі поля.
Край над Горинню – легенда і пісня,
Славна своїми синами земля.

Зріши на берегах прекрасної Горині, оспівує в своїх віршах цю диво – річку і Іван Степанович Катрук, уродженець села Нетреба Володимирецького району. В його віршах річка постає настільки величавою і сильною, що так і хочеться хоч на мить полинуги у ці прекрасні поліські краї.

Горинь моя блакитними очима
У небо задивилась голубе.
Моя ласкаво видна, тихоплинна,
Я все життя любитиму тебе.

Я виростав із вербами струнками
Я бігав по цих білих берегах.
А вечорами місячно – п'янкими
Співати солов'ям допомагав.

І кидавсь я у воду пінно чисту
Після натруджених липневих днів,
І пахли хвилі сонцем і любистком,
І я здоров'я набирався в них.

Ходжу тепер сюди я часто – часто,
Вбираю серцем пісню яворин.
Своє людське, велике, ніжне щастя
З тобою хочу поділити, Горинь.

* * *

Вітер клени клонить молоді.
У п'тьмі Горинь шумить, клекоче,
Мов повідать тайну мені хоче,-
Я стою при збуреній воді.

Вітер верб вітрила напина,
І мені його знайомий клопіт.
В темні хвилі клонить гілля, клонить,
І не затиха, не засина.

* * *

Ходив до річки. Там вже скресла крига.
Бурхливі води сповнили Горинь.
А небо розгорнулось, наче книга,
З якої теплі дихають вітри.

Сміється сонце, мовби дитинчатко,
Що після сну поглянуло на світ.
Блакитні верби стали, як дівчата,
І в хвилях сонний вид купають свій.

Легенда про виникнення річки Горинь

Це було в часи, коли на нашу землю напали монголи. Завоювали вони й ту місцевість, де зараз протікає річка Горинь. Хан захопив у полон багато українських дівчат. Серед них була вродлива, струнка, як берізка, з довгою косою, дівчина, яку звали Гориною. Помітив її хан і захотів зробити своєю коханкою. Та коли слуги привели красуню до хана, вона вхопила ножа і вбила насильника. Дівчину тут же закатавали.

У цей час юнак на ім'я Случ зібрав таких же, як і сам, сміливців, наздогнав ворогів, щоб визволити свою кохану. Та не судилося, бо ворожі сили в кілька разів були більшими. Коли ж Случ був убитий, то струмки його крові і Горині злилися воедино, а на місці їх злиття утворилася річка, яку на згадку про сміливу українську дівчину, нарекли Горинню.

В одній землі проживав князь. Померла в нього кохана дружина. Роки йшли, князь старів, а спадкоємця на велике багатство не було. Князя не любили навіть родичі, які все ж надіялись на його милість. Та він все лютішав, все частіше били людей у нього в дворі.

Ось—таки одружився він вдруге з молодою княжною з сусідніх земель. Зі сльозами йшла вона за нього. Але не питали тоді в дівчат ні бідних, ні багатих, за кого вони хочуть іти. Скоро народилася в них дочка. Молода мати в душі не чаяла в дитині. А князь лютував. Плакали від нього бідні, плакала і жінка, яка втікала від його погроз та лайок в тихі місця. Тільки дочка й тримала її на світі, висохла, змарніла, лише очі світилися безмежною любов'ю до дочки. Своєю люттю князь і загнав дружину в могилу. Дочка до того часу вже величенька була, та не успадкувала краси матері, лише серце мала добре і відкрите. А як померла мати, то люди ще не бачили, щоб хто так тужив. Обнімала, падала на труп матері, здавалося, збожеволіла. І після цього її кожний день можна було бачити на могилі покійної сидить у красивій одежі, схиливши голову, і тяжку думу думає. Навіть князь її не займав, а вже зовсім прикинувся, боявся боявся доччиного напівбожевільного погляду.

Одного сонячного ранку проходив біля місця Горені (так звали дівчину люди за безмежну тугу) молодий хлопець із села. Очі дівчини зупинилися на красивому обличчі юнака. І в них

промайнуло щось нове, і сама вона не знала, що це любов. З того часу виглядала його, слідувала за кожним його рухом, при цьому негарне обличчя її ставало красним. Не втерпіла, перестріла його і сказала: «Кохаю». Гордо скинув голову хлопець, погляд його був погордливий. Ша не зблідла, не злість майнула на обличчі Горені, лише посміхнулася і відступала, прощаючись з ним поглядом, а він зупинився, вражений. Яке принадне стало її лице, і посмішку її вперше бачив. Немов відчуваючи біду, юнак стиха окликнув: «Гореню, послухай». Ша вона вже не чула і, мов кізочка, метнулася вперед. Від швидкого бігу розлетілося воронням чорне волосся. Ось вона вже на березі ріки. Мить — і бурхлива річка поглинула біле княже вбрання.

А другого ранку вода винесла її на берег. Усміхалась дівчина вперше після смерті матері. Князя вивели до дочки, глянув — одвернувся. Ця посмішка докоряла йому. З того часу річку назвали Гореня (зараз Горинь). А перед заходом сонця можна побачити юнакову постать на камені біля річки.

— Гореню, Гореню! Вже мертвою причарувала ти молоде серце

Колись давно жила бідна вдова. Була у неї красуня — дочка на ймення Горинь (Горинка). Дівчинка росла вродливою, доброї вдачі.

Не один парубок задивлявся на її вроду. Але мало хто збирався взяти її за жінку через убогість.

І ось з'явився в селі старий, незграбний, зате багатий парубок. Небаченої краси Горянка впала йому в вічі. Мати, щоб позбутися злиднів, вирішила віддати свою кровинку за нього. Бідна дівчина надумала втікати до хрещеної матері Трип'яті. Вибігла Горинь на світанку, обминала села, боялася зустрітися з людьми. Бігла яругами, лісами, припадаючи до землі, боячись кожного шелесту, звуку.

Деся в обідню пору дізнався горе-наречений про втечу Горині і кинувся навздогін за нею. Ой, важка була та погоня, бо дорога білянці звивалась по степах, ярах, лісах і болотах.

А Горинь бігла далі. Залишалися лічені кроки до порятунку, а нелюд був поряд. Зняла бідолаха в розпуці руки до неба і закричала щосили: «Матінко Трип'ять, порятуй мене нещасну! Краще смерть, ніж життя з нелюбом!». Опустилась на землю, притулившись до неї всім тілом, благаючи подумки Матір-землю врятувати її від лиха. «Краще вже смерть, ніж вічна мука!».

А дорога, зрошена слізьми Горянки з часом перетворилася в швидкоплинну річку, яка котить свої хвилі лісами, полями, ярами, болотами, даруючи прохолоду влітку, милуючи око восени.

І водами своїми вона наповнює захисницю — річку Прип'ять

Матеріал підготувала М. З. Дуляницька - бібліотекар районної бібліотеки для дітей

Використана література:

1. *Велесик Л. Вибрані твори.- крстопіль 2 роса».- 2003.- 403 с.*
2. *Гордасевич Л. Г. Из сімейного альбому: Есе.- Дубно 2 Наш край»,- 1993.- 30 с.*
3. *Дем'янчук Г. С. Звідки тече та річка. Шайнопис природи рідного краю у легендах, переказах, художній та історичній літературі.- Рівне 2 Азалія», 2001 .- 128 с.*
4. *Катрук І. С. очима повними любові: Лірика.- Володимирець, 2005.- 100с.*
5. *Корейчук М. П., Столярчук Б. Й. Край над Горинню. Твори рівненських композиторів .- Рівне: НУВГП, 2009.- 190 с.*